

STANISŁAWA STEUDEN, WIESŁAWA OKŁA
Lublin

PROFESOR ZENOMENA PŁUŻEK UCZONY, BADACZ, NAUCZYCIEL

Zenomena Płużek urodziła się 17 kwietnia 1926 r. w Górach Luszowskich w rodzinie inteligenckiej. Ojciec był inżynierem, pracownikiem naukowym; autorem wielu wynalazków technicznych z zakresu budowy maszyn. Wychowywana była w rodzinie katolickiej – której tradycje w sposób szczególnie pielęgnowała matka. Ukończyła dwie szkoły średnie: w 1942 r. Zweijahriges Staatliche Handelsschule in Reichshof (Dwuletnią Państwową Szkołę Handlową w Rzeszowie) oraz Prywatne Liceum Żeńskie im. Św. Urszuli SS. Urszulanek w Krakowie w 1947 r.

Lata młodości i czas szkoły średniej przypadły na okres okupacji – okres, który w historii życia Profesor wpisał swoją długą kartę. Mając piętnaście lat zaciągnęła się do Armii Krajowej – początkowo była łączniczką, a następnie sanitariuszką w okolicach rzeszowsko-krośnieńskich. Był to okres pokonywania lęku, dojrzewania postawy patriotycznej, lojalności i braterstwa. Doświadczała – jak mówi – „dumy z powodu pokonywania własnych słabości”. Przynależność do AK miała także i ten wymiar, że po odzyskaniu niepodległości poświęcenie dla spraw Ojczyzny okazało się niebezpieczne – powstała konieczność ponownego działania w konspiracji, tylko wróg okazał się inny od poprzedniego. „Świadomość, że człowiek żył dla ojczyzny i przegrał rodziła frustrację, poczucie zawodu i niezrozumienia”. Doświadczenia te okazały się szczególnie trudne do zaakceptowania dla dziewczyny wychowanej w duchu patriotyzmu i sprawiedliwości społecznej. Pracując w szpitalu frontowym jako sanitariuszka, pomagała rannym partyzantom w zmaganiu się z bólem fizycznym i cierpieniami psychicznymi. Dla młodej osoby były to – jak wspomina Profesor – pierwsze sytuacje prowokujące do refleksji nad sensem życia i wartością ludzkiego cierpienia.

Jej zainteresowania problemami filozoficznymi miały swój początek jeszcze w okresie szkoły średniej, ale nie miała sprecyzowanego poglądu na temat wyboru studiów. Myślała o astronomii, matematyce, medycynie, a także o tym, aby studiować w Uniwersytecie Jagiellońskim na wydziale humanistycznym. Ostateczną decyzję o wyborze kierunku studiów podjęła oczekując w kolejce na złożenie stosownych dokumentów w dziekanacie. W ostatniej chwili, tuż przed wejściem, w niewypełnione miejsce dotyczące kierunku studiów wpisała: filozofia ścisła. Zdając egzamin wstępny u profesora Romana Ingardena jeszcze nie potrafiła dookreślić motywu wyboru tego kierunku studiów, lecz napisała w swoim pisemnym wypracowaniu egzaminacyjnym, że „kieruję się głęboką potrzebą poszukiwania prawdy, która nieodparcie towarzyszyła mi od okresu okupacji”. Gdy odwiedziła swoją szkołę i z dumą oznajmiła ss. urszulankom, że studiuje filozofię, matka wychowawczyni powiedziała: „gdybym się chwilę zastanowiła, nie miałabym wątpliwości, że pójdziesz na filozofię”. Ta wypowiedź utkwiła Profesor w pamięci i potwierdziła także to, że niekiedy inni wiedzą o nas więcej niż my sami.

W latach 1947/48 – 1950/51 odbyła studia wyższe na Wydziale Humanistycznym Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie. Stopień magistra nauk filozoficznych uzyskała także na podstawie pracy *Analiza pojęcia intuicji i dedukcji u Kartezjusza*, napisanej pod kierunkiem prof. dr. hab. Romana Ingardena.

Studia na filozofii pod kierunkiem profesora Ingardena wywarły ogromny wpływ na kształtowanie Jej sylwetki naukowej i dydaktycznej. Wspomina profesora nie tylko jako wielkiej klasy naukowca, ale przede wszystkim jako przyjaciela swoich uczniów. Wspominając czas studiów podkreśla rangę i nadzwyczajność kontaktu z profesorem jako dydaktykiem i egzaminatorem. Studiowanie opierało się na dogłębnej analizie tekstów źródłowych, a także ich opracowań i komentarzy. Dopiero dobra znajomość całości była podstawą przystąpienia do egzaminu, który w opinii Profesor był „prawdziwą ucztą – rozmową mistrza z uczniem”. Studia filozoficzne były także okazją do słuchania wykładów wybitnych polskich filozofów: Lutosławskiego, Zawirskiego, Heinricha.

Poza podstawowymi przedmiotami filozoficznymi, takimi jak historia filozofii, logika, metodologia i teoria poznania, jako przedmioty poboczne (wynikało to z regulaminu studiów) wybrała matematykę i psychologię wychowawczą u profesora Szumana. O wyborze matematyki zdecydowała chęć „ćwiczenia ścisłego umysłu” – w tym naśladowała także swojego mistrza profesora Ingardena, który wcześniej uczynił podobnie. Wcześniejsze zaś refleksje nad psychicznymi doświadczeniami człowieka stanowiły motyw pogłębienia wiedzy

psychologicznej w ramach studiów i wyznaczyły – jak się potem okazało – dalszą drogę zainteresowań zawodowych.

Tytuł doktora nauk humanistycznych uzyskała także na Uniwersytecie Jagiellońskim w roku 1963 na podstawie rozprawy: *Wartość diagnostyczna testów do wykrywania organicznych uszkodzeń mózgu*. Promotorem pracy była prof. dr hab. Maria Susułowska.

Habilitację w zakresie psychologii klinicznej uzyskała w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim w 1967 r. na podstawie rozprawy *Wartość diagnostyczna testu MMPI-WISKAD dla diagnozy różnicowej w zakresie nozologii psychiatrycznej*. Tytuł profesora nadzwyczajnego uzyskała w 1978 r., zaś w 1988 – profesora zwyczajnego.

Szerokość zainteresowań i zamiłowanie do poszukiwań badawczych zaowocowały w dążeniu do wieloaspektowego ujmowania problemów dotyczących człowieka (antropologiczne, filozoficzne, teologiczne, psychologiczne). W dociekaniach o człowieku dominowała fascynacja jego indywidualnym psychologicznym losem. W modelu uprawiania nauki istotną rolę odgrywały zarówno badania idiograficzne, jak i nomotetyczne.

W roku 1951, po ukończeniu studiów w Uniwersytecie Jagiellońskim podjęła pracę w Szpitalu Psychiatrycznym w Krakowie-Kobierzynie w Pracowni Psychologicznej organizowanej wówczas przez dra Mieczysława Choynowskiego przy współudziale prof. dra hab. Antoniego Kępińskiego. Pracownia ta od początku istnienia spełniała dwie podstawowe funkcje: ośrodka naukowo-badawczego w zakresie psychologii klinicznej oraz ośrodka usługowego dla potrzeb szpitala. Do roku 1961 Profesor pracowała pod kierunkiem dra M. Choynowskiego, a po zorganizowaniu przez niego Pracowni Psychometrycznej PAN w Warszawie objęła funkcję kierowniczą pracowni. Obie pracownie prowadziły ścisłą współpracę naukową – jej wyrazem był między innymi wydawany przez Pracownię Psychometryczną „Biuletyn Psychometryczny”. Profesor Zenomena Płużek przez dłuższy okres była jego współredaktorką.

Działalność Pracowni Psychologicznej w Kobierzynie była znana szerokiemu gronu psychologów, także pracujących w KUL. Ówczesny kierownik Specjalizacji filozoficzno-psychologicznej ks. profesor Józef Pastuszka, dostrzegając potrzebę poszerzenia zakresu zdobywanej przez studentów wiedzy i umiejętności psychologicznych, zwrócił się do Profesora z prośbą o podjęcie zajęć z psychologii klinicznej i osobowości. Zaproszenie do współpracy zostało przekazane w 1956 r. podczas Zjazdu Naukowego organizowanego przez Szpital Psychiatryczny w Kobierzynie przez ówczesnego pracownika naukowego KUL, dziś profesora Janusza Kostrzewskiego. Wśród motywów podjęcia pracy

przez Panią Profesor zdecydował również i ten fakt, że „była to uczelnia katolicka”. Pracę w KUL profesor Płużek rozpoczęła w 1958 r. w Katedrze Psychologii Ogólnej kierowanej przez ks. profesora Pastuszkę, po kilku latach wyłoniła się Katedra Psychologii Eksperymentalnej, a od 1972 r. kierowała nowo powstałą Katedrą Psychologii Klinicznej i Osobowości. W Katolickim Uniwersytecie Lubelskim realizowała kolejne etapy swojego rozwoju naukowego.

Przez cały okres swojej pracy zawodowej pełniła funkcję kierownika Pracowni Psychologicznej Szpitala w Kobierzynie i równocześnie była pełnoetatowym pracownikiem naukowym KUL. Zważywszy, że jedno z miejsc pracy mieściło się w Krakowie, a drugie w Lublinie, nietrudno domyśleć się, że godzenie tych obowiązków wymagało nie lada determinacji i wysiłku.

STUDIA ZAGRANICZNE

1. W latach 1958-1959 pobyt w USA na stypendium Forda. Umożliwił on pogłębienie studiów w zakresie psychologii klinicznej i psychometrii. W czasie pobytu Profesor nawiązała współpracę z profesorami: H. Goughem – University of California at Berkeley; D. Dahlstromem i G. Welshem – University of North Carolina at Chapel Hill; W. Holzmanem – Teksas University at Austin. W Uniwersytecie w Austin zaproponowano profesor Płużek asystenturę u profesora Holzmana. Ministerstwo Zdrowia w Warszawie nie wyraziło jednak zgody na przedłużenie ważności paszportu. W liście znalazła się wzmianka: „po zakończeniu stypendium proszę wracać, jest Pani potrzebna w kraju”. I tak się stało.

2. Pięciokrotny pobyt w USA w ramach stypendium (liczących po kilka miesięcy) udzielonych przez Department of Health, Education and Welfare oraz Ministerstwo Zdrowia i Opieki Społecznej w Warszawie. Ich celem było zapoznanie się z ośrodkami rehabilitacji osób chorych na schizofrenię, poznanie metod leczenia osób uzależnionych od narkotyków i alkoholu, a także resocjalizacji młodocianych przestępców.

3. Trzykrotny pobyt w USA finansowany przez Institute of Mental Health w Bethesda (przy poparciu Ministerstwa Zdrowia i Opieki Społecznej). Jego celem było zapoznanie się z profilaktyką i terapią młodocianych samobójców.

4. Stypendium semestralne w USA w charakterze „visiting professor” na Uniwersytecie Yale w New Haven, Connecticut.

5. Pobyt przez jeden semestr w ramach Fundacji Kościuszki w USA – University of California at Berkeley, Institute of Personality Assessment and Research.

6. Pobyt 4-miesięczny w ramach stypendium przyznanego przez WHO – Światową Organizację Zdrowia w Anglii i Szkocji. Celem pobytu było zapoznanie się z ośrodkami leczenia i profilaktyki młodocianych samobójców, a także podjęcie w tym zakresie pracy badawczej.

7. Dwukrotne 3-miesięczne stypendium w Belgii w Uniwersytecie Lowańskim w Leuven.

8. Stypendium 3-miesięczne w Holandii – Uniwersytet w Nijmegen.

PEŁNIONE FUNKCJE

Profesor Płużek w latach 1970 -1974 pełniła funkcję kierownika Specjalizacji filozoficzno-psychologicznej na Wydziale Filozofii Chrześcijańskiej KUL; w latach 1974-1976 była prodziekanem tegoż wydziału.

Wielokrotnie była tymczasowym doradcą WHO w następujących blokach problemowych:

- zdrowie psychiczne młodzieży studiującej (Polska, Dania)
- funkcje i rola personelu paramedycznego (Dania, Turcja)
- organizacja ośrodków leczenia chorych psychicznie (Dania, Hiszpania)
- rehabilitacja chorych psychicznie (Polska, Anglia)
- samobójstwa (Anglia, Luksemburg).

Od 1989 r. pełni funkcję kierownika Katedry Psychologii Klinicznej i Osobowości na Wydziale Filozofii Collegium Jezuitów w Krakowie.

W 1989 r. przy Jej współdziałaniu powstała w ramach Wojewódzkiej Poradni Zdrowia Psychicznego w Krakowie Poradnia Kryzysów Osobistych.

CZŁONKOSTWO W KRAJOWYCH TOWARZYSTWACH NAUKOWYCH

1. Polskie Towarzystwo Psychologiczne
2. Polskie Towarzystwo Psychiatryczne – przewodnicząca Sekcji Rehabilitacji, przewodnicząca Komisji Suicydologii
3. Towarzystwo Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego.

4. Polska Akademia Nauk – oddział w Krakowie – członek Komisji Profilaktyki Zdrowia Społecznego
5. Komisja Episkopatu do Spraw Nauki Katolickiej – Sekcja Psychologii
6. Towarzystwo Interwencji Kryzysowej – członek współzałożyciel i przewodnicząca przez jedną kadencję

CZŁONKOSTWO W ZAGRANICZNYCH TOWARZYSTWACH NAUKOWYCH

1. International Association of Suicide Prevention (IASP) – wieloletni przedstawiciel Polski do spraw badań nad samobójstwami
2. Finnish Psychiatric Association – członek honorowy od 1980 r.
3. European Federation of Professional Psychologists Association
4. Deutsche Gesellschaft für Suicidprevention (DGS) – członek zwyczajny
5. Członek redakcji czasopisma „CRISIS”

WSPÓLPRACA Z OŚRODKAMI NAUKOWYMI W KRAJU

Profesor Zenomena Płużek przez wiele lat współpracowała z klinikami: Toksykologii i Psychiatrii Akademii Medycznej w Krakowie, Szpitalem Psychiatrycznym w Lublinie-Abramowicach i Szpitalem Psychiatrycznym w Warszawie-Komorowie.

Będąc członkiem Towarzystwa Psychiatrycznego organizowała zjazdy naukowe, krajowe i międzynarodowe poświęcone tematyce rehabilitacji i samobójstwom.

Prowadziła praktyki wakacyjne psychologów w Szpitalu dla Psychiczenie Chorych w Kobierzynie-Krakowie oraz kursy w zakresie diagnostyki osobowości.

MIĘDZYNARODOWE PROGRAMY I KONTAKTY NAUKOWO-BADAWCZE

1. Minnesota, Minneapolis – kontakty i współpraca z profesorem St. Hathawayem.

2. University of North Carolina at Chapel Hill – współpraca z profesorem Grant Dahlstromem dotyczyła opracowania i badań prowadzonych za pomocą kwestionariusza Minnesota Multiphasic Personality Inventory – MMPI.

3. University of California at Berkeley, Institute of Personality Assessment and Research – współpraca z profesorem Harrisonem Goughem dotyczyła: przystosowania dwóch testów California Psychological Inventory (CPI) oraz Adjective Check List (ACL) do badania osobowości człowieka zdrowego; prowadzenia badań międzykulturowych na temat osobowości twórczej oraz talentu psychologicznego.

4. Department of Education, Health and Welfare, Washington, Social and Rehabilitation Service – współpraca została zainicjowana w 1965 r. i wyrażała się w prowadzeniu dwóch wieloletnich polsko-amerykańskich programów badań nad schizofrenią. Program pierwszy dotyczył oceny skuteczności rehabilitacji chronicznych schizofreników, prowadzony był w latach 1965-1972 w Krakowie, Lublinie i Warszawie. Profesor była autorem programu i głównym wykonawcą umowy. Program zakończono raportem w postaci książki autorstwa Zenomeny Płużek *An investigation on the influence of rehabilitation upon chronic schizophrenic. Final report. State Hospital for Mentally Ill.* (Cracow-Kobierzyn 1972).

Program drugi dotyczył oceny skuteczności wczesnej rehabilitacji chorych na schizofrenię w zapobieganiu inwalidztwa. Profesor Zenomena Płużek była jego współtwórcą i współwykonawcą umowy. Badania nad profilaktyką chroniczności u osób chorych na schizofrenię trwały pięć lat i były prowadzone w Krakowie i Lublinie.

Department of Education, Health and Welfare in Washington – Social and Rehabilitation Service przyznał profesor Zenomenie Płużek pięciokrotne stypendium na zapoznanie się z działalnością instytucji prowadzących programy rehabilitacji psychicznie chorych.

5. National Institute of Mental Health (NIMH) w Bethesda przyjął do realizacji zaproponowany przez Profesora program badawczy na temat samobójstw osób młodocianych. Program ten (trzeci z kolei) dotyczył oceny skuteczności postępowania terapeutycznego w profilaktyce samobójstw młodocianych. Obejmował siedmioletni okres badań w Krakowie i Lublinie. Jej rezultatem było zorganizowanie w Krakowie w 1979 r. Międzynarodowego Sympozjum Suicydologii z funduszy częściowo amerykańskich i częściowo Ministerstwa Zdrowia. Rangę sympozjum dookreśla fakt, że zgromadziło ono przedstawicieli z ponad 20 krajów.

6. Współpraca z Suicide Prevention Center at Los Angeles (z profesorem N. Farberow) w zakresie profilaktyki samobójstw młodzieżowych.

7. Współpraca z Kliniką Psychiatryczną w Helsinkach (Finlandia) w zakresie badań nad samobójstwami. Za prace w tej dziedzinie profesor Zenomenie Płużek w 1980 r. przyznano honorowe członkostwo w Finnish Psychiatric Association.

8. Systematyczne, dziewięcioletnie kontakty z Psychoterapie Wochen w Lindau (Niemcy) i udział w sympozjach i seminariach poświęconych problematyce psychoterapii o charakterze psychoanalitycznym w ujęciu Junga i innych klasyków.

9. Współpraca z Kliniką Psychiatryczną w Würzburgu (Niemcy) w zakresie badań nad samobójstwami i diagnostyką neuropsychologiczną.

10. Wieloletnie kontakty z Instytutem Badań Osobowości Twórczej w Uniwersytecie Kalifornijskim w Berkeley (profesorem Harrisonem Goughem i Mac Kinnonem).

ODZNACZENIA PAŃSTWOWE

1. 1978 r. – Złoty Krzyż Zasługi za wybitne osiągnięcia w dziedzinie naukowo-dydaktycznej przyznany w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim

2. 1987 r. – odznaczenie Za Zasługi dla Ochrony Zdrowia przyznane przez ministra zdrowia i opieki społecznej.

3. 1987 r. – Złota Odznaka Za Zasługi dla Ziemi Krakowskiej przyznana przez Prezydium Rady Narodowej Miasta Krakowa.

DZIAŁALNOŚĆ BADAWCZA

Senat Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego w 1972 r. powołał Katedrę Psychologii Klinicznej i Osobowości w ramach Specjalizacji filozoficzno-psychologicznej i powierzył jej kierownictwo prof. dr hab. Zenomenie Płużek. Fakt ten w dużej mierze zdecydował o zmianie dotychczasowego uprawiania psychologii w KUL, uzupełniając dział psychologii stosowanej problematyką kliniczną.

Profesor Płużek kierowała Katedrą Psychologii Klinicznej i Osobowości nieprzerwanie przez 25 lat, to jest do czasu odejścia na emeryturę w 1997 r.

Liczne kontakty z przedstawicielami światowej psychologii klinicznej umożliwiły profesor Płużek stałą orientację w najnowszych kierunkach badań w tym zakresie. Zdobyta wiedza i doświadczenia były przez Nią wykorzystywane zarówno w pracy naukowej, dydaktycznej, jak i praktyce zawodowej.

Przedmiot zainteresowań badawczych Profesor znajduje odzwierciedlenie w prowadzonych przez Nią pracach magisterskich i doktorskich oraz w programach badawczych. Rezultatem dociekań teoretycznych i prowadzonych badań empirycznych jest:

- około 400 prac magisterskich
- 40 rozpraw doktorskich
- 17 recenzji rozpraw habilitacyjnych
- 8 recenzji dorobku naukowego do uzyskania tytułu profesora
- 7 książek, których jest autorem lub współautorem
- ponad 80 artykułów naukowych.

Zakres zainteresowań Profesor jest szeroki i obejmuje kluczowe zagadnienia z psychologii klinicznej i psychologii osobowości w różnym okresie życia człowieka chorego i zdrowego. Szczegółowa problematyka prowadzonych badań i rozważań naukowych obejmuje między innymi:

- postawy: wobec własnej osoby, własnego życia, starości, innych ludzi, choroby
- kryzysy: religijne, tożsamości, różnych okresów rozwojowych, sytuacyjne, rodzinne
- kształtowanie systemu wartości, hierarchia wartości, zmiana preferowanych wartości w następstwie wydarzeń życiowych
- konflikty osobowościowe w różnych okresach życia i różnych sytuacjach życiowych
- obraz siebie i jego zaburzenie w normie i patologii w różnych okresach rozwojowych
- samobójstwa: dziecięce, młodzieżowe, osób dorosłych w podeszłym wieku
- ich rodzaje i przyczyny
- psychologiczne aspekty chorób psychosomatycznych: u osób chorych na białaczkę, w chorobach układu krążenia i przewodu pokarmowego, chorobach górnych dróg oddechowych, układu stawowego i kostnego, dermatozach
- obraz siebie: jego dynamika w normie i patologii (nerwice, choroby psychiczne – schizofrenia, depresja, zespoły uzależnień, choroby neurologiczne)
- problemy neuropsychologiczne: diagnostyka uszkodzeń mózgu i zespołów psychoorganicznych (guzy mózgu, stwardnienie rozsiane, urazy mózgu)

- dojrzałość osobowości: kryteria, proces zmian zachodzących w osobowości u osób zdrowych i chorych
- osobowość twórcza
- osobowościowe aspekty percepcji: muzyki, malarstwa, sztuki teatralnej, utworów literackich u osób zdrowych i chorych
- zaburzenia nawyków odżywiania: jadłowstręt psychiczny, bulimia
- badania nad dynamiką zmian osobowości, obrazu siebie u osób zdrowych i chorych (samobójstwa, schizofrenie)
- psychologiczne aspekty doświadczeń religijnych i mistyki
- niechęci i uprzedzenia międzyludzkie: uwarunkowania, następstwa
- psychologiczne aspekty: poczucia winy, przebaczenia, sensu cierpienia, bólu
- zachowania agresywne w normie i patologii

ZESPOŁY BADAWCZE

Profesor Płużek zorganizowała i kierowała następującymi zespołami badawczymi:

1. Zespół psychiatrii społecznej – zorganizowany w 1960 r. przy SP ZOZ w Krakowie prowadził badania epidemiologii i etiologii chorób psychicznych, alkoholizmu i samobójstw na terenie miasta Krakowa. Prace badawcze były finansowane częściowo przez Instytut Psychoneurologiczny w Warszawie. Efektem jego działalności naukowo-badawczej było 19 prac ogłoszonych drukiem w czasopiśmie lekarskich w Polsce. Uzyskane rezultaty badań były także wielokrotnie prezentowane na zjazdach krajowych i międzynarodowych.

2. Zespół zajmujący się interdyscyplinarnymi badaniami z zakresu suicydologii. Pod kierunkiem profesor Zenomeny Płużek w Krakowie zorganizowano team badawczy, złożony z przedstawicieli różnych dyscyplin naukowych, mający za zadanie opracowanie problemu suicydologii wśród mieszkańców Krakowa. Podjęta współpraca miała na celu wypracowanie aspektu metodologicznego dla tego typu badań oraz wspólnego podejmowania programów badawczych dotyczących tej samej populacji. Do teamu należeli: przedstawiciele medycyny sądowej, toksykologii, kryminologii, psychiatrii, socjologii, filozofii i informatyki. Rezultatem wspólnych przemyśleń, dyskusji i planów badawczych było zorganizowanie dwóch ogólnopolskich sympozjów w Krakowie (1980, 1981). Tematyka pierwszego z nich dotyczyła diagnostyki suicydologii. Sympozjum drugie zostało zorganizowane przez Zakład Medycyny Sądowej AM w Krakowie.

wie i Komisję Suicydologii Polskiego Towarzystwa Psychiatrycznego (Profesor była jej przewodniczącą) w 100 rocznicę rozpoczęcia badań nad samobójstwami w Krakowie. Wyniki badań oraz przebieg sympozjum zostały opublikowane w 11 numerze *Przeglądu Lekarskiego* z 1982 r.

W ramach naukowej współpracy polsko-amerykańskiej realizowanej przez Radę Naukową przy ministrze zdrowia i opieki społecznej w Warszawie i analogicznej placówki w Washington – USA – była autorem dwóch programów badawczych i ich głównym wykonawcą oraz współautorem i współwykonawcą trzeciego.

3. Zespół badawczy zajmujący się wykonaniem pięcioletniego studium na temat „Ocena skuteczności rehabilitacji schizofreników chronicznych”.

4. Zespół badawczy mający na celu ocenę skuteczności wczesnej rehabilitacji dla zapobiegania inwalidztwu w chorobach psychicznych. Program badawczy tego zespołu wynikał z poprzedniego i w znacznym stopniu w części terapeutycznej i badawczej był jego powtórzeniem. Program zakończono raportem z badań przedstawionym w Radzie Naukowej przy ministrze zdrowia i opieki społecznej w Warszawie w języku polskim i angielskim.

5. Zespół piąty został zorganizowany do badań nad oceną skuteczności programu terapeutycznego dla profilaktyki samobójstw wśród osób młodocianych. Program zatwierdzony był przez National Institute of Mental Health w Bethesda (USA) oraz Radę Naukową przy ministrze zdrowia i opieki społecznej w Warszawie. Program wymagał opracowania pełnego i zupełnie nowego w Polsce funkcjonowania Ośrodka Profilaktyki Samobójstw. Opierając się na wzorach zagranicznych, lecz zupełnie od nich niezależnie, zaprogramowano takie zorganizowanie Ośrodka Profilaktyki Samobójstw, aby obejmować tylko młodocianych i proponować uczestnictwo w długofalowym programie terapeutycznym trwającym 2-3 lata lub dłużej. Taka terapia miała na celu towarzyszenie młodemu człowiekowi w jego trudnym okresie dorastania.

Częściowe wyniki badań przedstawiano na licznych zjazdach naukowych krajowych i zagranicznych – kongresach IASP w Toronto, Paryżu i Wiedniu, na sympozjach międzynarodowych organizowanych przez WHO (Luksemburg). Publikowano także wyniki w czasopismach krajowych i zagranicznych.

Profesor Zenomena Płużek była wielokrotnie recenzentem prac resortowych realizowanych przez Instytut Psychoneurologiczny w Warszawie, a także wielokrotnym organizatorem sympozjów krajowych i międzynarodowych.

SYMPOZJA NAUKOWE

1. Jako przewodnicząca Sekcji Rehabilitacji Polskiego Towarzystwa Psychiatrycznego organizowała raz w roku sympozja na temat problemów związanych z metodami rehabilitacji, zatrudniania chorych, różnych form opieki szpitalnej i poszpitalnej.

2. Jako przewodnicząca Komisji Suicydologii Polskiego Towarzystwa Psychiatrycznego zorganizowała 2 ogólnopolskie sympozja w Krakowie.

3. Jako przewodnicząca Sekcji Psychologii Komisji Episkopatu dla Spraw Nauki Katolickiej zorganizowała 4 sympozja poświęcone problematyce dojrzałej osobowości, metodom jej oceny i badań dynamiki dojrzewania osobowości.

4. Jako kierownik Katedry Psychologii Klinicznej i Osobowości KUL zorganizowała kilka sympozjów we współpracy z Kołem Naukowym Psychologów na temat różnych problemów klinicznych, nerwic, depresji, sensu życia.

5. Jako kierownik Pracowni Psychologicznej w Szpitalu Psychiatrycznym w Kobierzynie zainicjowała cykl sympozjów (kryzysy psychologiczne, psychosomatyka, neuropsychologia, schizofrenia) z okazji 70-lecia Szpitala.

6. W 1980 r. zorganizowano w ramach współpracy polsko-amerykańskiej międzynarodowe sympozjum poświęcone problematyce samobójstw młodocianych.

ZESPOŁY REDAKCYJNE

Profesor Zenomena Płużek jest członkiem zespołu redakcyjnego międzynarodowego czasopisma *Crisis* wydawanego w Kanadzie, Rady Programowej *Psychiatrii Polskiej*, była członkiem zespołu redakcyjnego *Biuletynu Psychometrycznego* PAN i *Roczników Filozoficznych* (KUL), z. 4. Psychologia.

DZIAŁALNOŚĆ DYDAKTYCZNA

W latach 1960-1970 profesor Płużek prowadziła unikalne – prekursorskie wykłady z zakresu światowego dorobku psychologii klinicznej i osobowości. Student psychologii KUL otrzymywał wówczas pełny zakres informacji na temat ówczesnych głównych kierunków i koncepcji teoretycznych osobowości w psychologii światowej, nieobecnych w wykładach i bibliotekach uniwersytetów polskich. Wymienić tu można koncepcje: Z. Freuda; K. Horney; C. G. Jun-

ga; A. Adlera, A. Masłowa, G. Allporta; C. Rogersa; H. Murraya; R. Maya, H. Gougha; K. Lewina i innych. Studentowi psychologii lat sześćdziesiątych znane były więc koncepcje takich znaczących przedstawicieli psychologii, które w literaturze polskiej były osiągalne dopiero w latach późniejszych. Profesor dzieliła się swoją wiedzą i doświadczeniem z wieloma słuchaczami – była równolegle wykładawcą w Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie, w seminariach duchownych, zakonach żeńskich i męskich, uczestniczyła w formacjach intelektualnych osób spoza KUL-u poprzez wykłady na konferencjach i sympozjach psychologicznych.

Nowatorską na te czasy formą przekazywania wiedzy i umiejętności psychologicznych były ćwiczenia z diagnostyki psychologicznej w normie i patologii, ćwiczenia z poradnictwa psychologicznego, konwersatoria, wykłady, proseminaria, seminaria magisterskie i doktorskie (także dla studentów spoza KUL-u) oraz liczne spotkania dyskusyjne na temat kluczowych problemów psychologii.

Niewątpliwą zaletą Profesora była umiejętność przekazywania myśli psychologicznej w sposób przystępny, a jednocześnie bardzo interesujący. Ogromna erudycja psychologiczno-filozoficzna sprawiała, iż gromadziła na swoich zajęciach rzesze studentów nie tylko psychologii, ale także z innych kierunków studiów.

Powszechnie dziś używane metody diagnostyczne osobowości, takie jak: 16 PF R.B. Cattella, test MMPI-WISKAD Hathaway i McKinleya, ACL i CPI Gougha i Heilbruna, triada testów diagnostyki uszkodzenia mózgu (Bender, Benton, Graham-Kendall), test Kraepelina, PLT Crumbaugh i Maholicka, TZN Sacksa i Sidneya zostały wprowadzone przez Profesora, a następnie rozpropagowane przez Jej uczniów w praktyce zawodowej na terenie całego kraju. Aktualnie mało kto ma świadomość tego, iż posługuje się metodami, na które przed wielu laty Profesora uzyskiwała prawa autorskie. Dawni absolwenci psychologii zapamiętali to, iż Profesora na zajęcia przywoziła je w ogromnej walizce. Pociąg z Krakowa do Lublina przyjeżdżał o godz. 3 nad ranem – na stacji trzeba było czekać do pierwszego autobusu – potem były zajęcia – pokaz przywiezionych pomocy – zamknięcie walizki i powrót na dworzec PKP. Metody przygotowywane w Pracowni Psychologicznej w Kobierzynie i następnie w Pracowni Psychometrycznej Polskiej Akademii Nauk w Warszawie pod kierunkiem Mieczysława Chojnowskiego były przez Profesora udostępniane w KUL i UJ.

Seminaria magisterskie i doktorskie prowadzone pod kierunkiem Profesora zawsze cieszyły się dużym zainteresowaniem i uznaniem i nie zawsze mogły pomieścić tyle osób, ile chciało w nich uczestniczyć. Podejmowane tu proble-

my i dociekania badawcze odzwierciedlały stan zapotrzebowania na wiedzę psychologiczną w teorii i praktyce. Prowadzone w katedrze poszukiwania badawcze okazały się pionierskie w polskiej myśli psychologicznej, choć nie zawsze spotykały się z należywym zrozumieniem.

Znaczną częścią działalności naukowej i dydaktycznej profesor Zenomeny Płużek były również wykłady z psychologii pastoralnej w seminariach duchownych.

Dziedzina psychologii stosowanej, której działem jest psychologia kliniczna, ma tę specyfikę, że zgromadzona wiedza teoretyczna zakłada konieczność sprawdzenia jej wartości w kontakcie z człowiekiem chorym, potrzebującym pomocy, zaburzonym, niepełnosprawnym, kryzysującym. Profesor Płużek w swoim życiu zawodowym w sposób optymalny łączyła wnikliwość teoretyka z doświadczeniem klinicysty.

Świadomość wzajemnych zależności w obszarze teoria – praktyka zaowocowała już w latach siedemdziesiątych zorganizowaniem pierwszej na terenie Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Poradni Psychologicznej. Jej pracownikami były osoby zatrudnione w Katedrze Psychologii Klinicznej i Osobowości – psychologowie, lekarze, duszpasterze. Po kilkuletniej przerwie (w latach dziewięćdziesiątych) poradnia została reaktywowana jako Międzywydziałowa Poradnia Diagnostyczno-Konsultacyjna.

Kończąc przedstawianie sylwetki naukowo-dydaktycznej profesor Zenomeny Płużek niech nam będzie wolno przytoczyć ten fragment oceny Jej dorobku naukowo-badawczego i dydaktyczno-wychowawczego, dokonany przez prof. dr. hab. Zdzisława Rydzyńskiego, który osobę Pani Profesor charakteryzuje najpełniej: „W moim przekonaniu jest ona prawdziwym człowiekiem nauki, z pasją atakującym interesujące ją problemy, nie poddającą się trudnościom, okazjonalnym modom, nie wahającym się przedstawić inne zdanie, gdy ma po temu odpowiednią argumentację. Profesor Zenomena Płużek ma wyrobioną pozycję nie tylko w kraju, lecz i za granicą. Słyszałem o niej pozytywne opinie w Hiszpanii, Anglii i Kanadzie. Na szczególne podkreślenie zasługuje polidyscyplinarne podejście w prowadzonych przez nią badaniach, przejawiające się nie tylko w teoretycznej interpretacji zjawisk psychologicznych i psychopatologicznych, lecz również i praktyczna umiejętność współpracy z lekarzami (w tym nie tylko psychiatrami, lecz i internistami oraz medykami sądowymi). Profesor Płużek potrafi kierować dużymi grupami naukowców i mobilizować ich do pracy badawczej”.

DOROBEK NAUKOWY

1. Książki

- (1972). *Wartość testu WISKAD-MMPI dla diagnozy różnicowej w zakresie nozologii psychiatrycznej*. Lublin: KUL.
- (1972). *An investigation on the influence of rehabilitation upon chronic schizophrenic. Final report. State Hospital for Mentally Ill. Cracow-Kobierzyn*.
- (1978) [współautorstwo]. *Problemy psychosomatyczne w chorobie wrzodowej żołądka i dwunastnicy*. Pod red. J. Łazowskiego. Warszawa: PZWL (dwa wydania).
- (1982) [współautorstwo]. *Problemy psychosomatyczne w pierwotnym nadciśnieniu tętniczym i chorobie wieńcowej*. Pod red. J. Łazowskiego. Warszawa: PZWL.
- (1991). *Psychologia pastoralna*. Kraków: Instytut Teologiczny Księża Misjonarzy.
- (1996). *Pastoracinė psichologija*. Tłum. na język litewski A. Baliulienė, E. Patiejūnienė. Vilnius: Amžius.
- (1992) [współautor M. Steuden]. *Wartość diagnostyczna baterii testowej Luria-Nbraska. (Interpretacja kliniczna)*. Lublin: KUL. Katedra Psychologii Klinicznej i Osobowości.
- (1996) [współautor A. Jacyniak]. *Świat ludzkich kryzysów*. Kraków: Wydawnictwo Jezuitów.

2. Artykuły

- (1959). Psychologia kliniczna. *Roczniki Filozoficzne*, 7, 61-78.
- (1961). Psychologia w USA. Wrażenia z podróży naukowej. *Roczniki Filozoficzne*, 9, 119-140.
- (1962). Ocena wartości diagnostycznej testów Graham-Kenadll i Bender-Gestalt do wykrywania organicznych uszkodzeń mózgu. Nie opublikowana rozprawa doktorska. Kraków: Uniwersytet Jagielloński.
- (1963) [współautor T. Pańków, J. Rzepecka, B. Winid]. Samobójstwa w Krakowie w 1902. Pamiętnik XXVI Zjazdu Psychiatrów Polskich. Warszawa: PZWL, s. 13-15.
- (1963) [współautor Z. Bizoń, T. Pańków, B. Winid, E. Wiszniewska]. Wstęp do etiologii samobójstw w Krakowie. Doniesienie wstępne. *Neurologia, Neurochirurgia i Psychiatria Polska*, 12(1), 63-73.
- (1964) [współautor M. Choynowski]. Poland (clinical psychology). W: H. David, McGraw Hill (red.), *International trends in clinical psychology*.
- (1965) [współautor T. Pańków, K. Spett, B. Winid]. Nasilenie zaburzeń psychicznych w Krakowie w roku 1962. Pamiętnik Zjazdu Psychiatrii Społecznej w Lublinie.

- (1965) [współautor T. Pańków]. Retrospekcja kliniczna pacjentów hospitalizowanych w szpitalu psychiatrycznym na terenie miasta Krakowa. *Pamiętnik Zjazdu Psychiatrii Społecznej w Lublinie*.
- (1965) [współautor T. Pańków]. Wyniki badań opinii publicznej dotyczącej alkoholizmu. *Pamiętnik Zjazdu Psychiatrii Społecznej w Kołobrzegu*.
- (1965) [współautor E. Kowalski]. W sprawie osobowości kobiet roniących nawykowo. *Przegląd Lekarski*, 21(3), 248.
- (1966) [współautor E. Kowalski, W. Kokoszka]. Osobowość kobiet roniących. *Polski Tygodnik Lekarski*, 21(23), 867-869.
- (1966) Podstawowe założenia teoretyczne psychologii projekcyjnej. *Roczniki Filozoficzne*, 14(4), 19-27.
- (1966) Suicides among students in Cracow. Raport WHO z konferencji w Krakowie.
- (1967) Sympozjum psychologii klinicznej. *Zeszyty Naukowe KUL*, 10(4), 72.
- (1968) Wartość diagnostyczna testów psychologicznych do wykrywania organicznych zmian w mózgu. *Zeszyty Naukowe UJ. Prace Psychologiczno-Pedagogiczne*, 13, 53-63.
- (1968) Inwentarz Biograficzny Pacjenta. *Pracowania Psychologiczne*. Kobierzyn.
- (1968) [współautor E. Leszczuk]. Psychologia na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim w latach 1918-1968. *Roczniki Filozoficzne*, 16(4), 5-50.
- (1969) [współautor T. Pańków, T. Kostrzewa]. Etologia alkoholizmu. Część I. *Pamiętnik Zjazdu Naukowego Psychiatrii Polskiej w Krakowie w 1961 roku*.
- (1969) [współautor S. Kratochwil, S. Moss]. Polish Clinical Psychology. *The Clinical Psychologist*, 22(2), 84-87.
- (1969) Wartość diagnostyczna testu WISKAD-MMPI w zakresie nozologii psychiatrycznej. *Roczniki Filozoficzne*, 17(4), 125-143.
- (1970) [współautor T. Pańków, Z. Wilk, K. Mijał, T. Kostrzewa]. Epidemiologia samobójstw na terenie Krakowa w roku 1966. *Pamiętnik Zjazdu PTP*, s. 116-122.
- (1970) [współautor T. Pańków]. Osobowościowe uwarunkowania narkomanii młodzieży. *Biuletyn Instytutu Psychoneurologicznego* (Warszawa), 1.
- (1970) Clinical psychology and the mental Health Services. Conference on Training of Personal for Psychiatric Services. *Izmir*, 16-20 June, 6.
- (1971) Podświadomość a życie świadome. *Znak*, 210(23), 1596-1603.
- (1971) [współautor T. Kostrzewa, K. Mijał, T. Pańków, Z. Wilk]. Samobójstwa usiłowane na terenie miasta Krakowa w roku 1967. *Zdrowie Publiczne*, 7, 583-589.
- (1971) [współautor J. Aleksandrowicz, A. Ćwiklicka]. Niektóre cechy osobowości chorych na różne typy białaczek. *Polski Tygodnik Lekarski*, 12, 426-428.
- (1972) [współautor T. Kostrzewa, K. Mijał, T. Pańków, Z. Wilk]. Samobójstwa usiłowane na terenie miasta Krakowa w latach 1962, 1966, 1967 i 1969. *Psychiatria Polska*, 6(3), 299-309.
- (1972) [współautor T. Kostrzewa, K. Musiał, T. Pańków]. Próby samobójcze wśród dzieci i młodzieży Krakowa (1966, 1967, 1969). *Zdrowie Psychiczne*, 13(3), 72-77.

- (1972) Psychologiczne aspekty samobójstw. *Znak*, 24(217/218), 944-954.
- (1972) Dwudziestopięciolecie Wydziału Filozoficznego Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego. Specjalizacja filozoficzno-psychologiczna na 25-lecie Wydziału Filozofii Chrześcijańskiej KUL. *Roczniki Filozoficzne*, 20(1), 154-155.
- (1974) Człowiek w poszukiwaniu samego siebie. W: R. Darowski (red.), *Człowiek, istnienie i działanie*. Kraków: Wydawnictwo Apostolstwa Modlitwy, s. 9-26.
- (1974) Jednostka a wspólnota w aspekcie psychologicznym. *Studia Theologica Varsoviensia*, 12(1), 240-243.
- (1977) [współautor A. Swystun]. Polska bibliografia samobójstw. *Studia Kryminologiczne i Penitencjarne* (Warszawa: PWN), 7, 313-327.
- (1977) Efficacy of the treatment program of attempted suicides among youth. Book of Abstracts IX International Congress on Suicide Prevention and crisis Intervention. Helsinki. June 20-23, s. 61.
- (1978) [współautor J. Łazowski, A. Kozioł, M. Kozioł]. Wpływ leczenia uzdrowiskowego na niektóre zjawiska psychiczne u pacjentów z chorobą wrzodową dwunastnicy. *Balneologia Polska*, 23(1/4), 169-174.
- (1978) [współautor T. Kostrzewa, A. Kozioł, K. Mijał, T. Pańków, T. Wilk]. Epidemiologia chorób psychicznych, alkoholizmu i samobójstw na terenie miasta Krakowa w latach 1962-1974 ze szczególnym uwzględnieniem środowiska studenckiego. Materiały z Konferencji Naukowej nt. „Zdrowie psychiczne młodzieży studiującej”. Kraków.
- (1978) Podstawy teoretyczne współczesnych kierunków psychosomatycznych. W: J. Łazowski (red.), *Problemy psychosomatyczne w chorobie wrzodowej żołądka i dwunastnicy*. Warszawa: PZWL, s. 7-30.
- (1978) [współautor J. Łazowski]. Program własnych badań. W: J. Łazowski (red.), *Problemy psychosomatyczne w chorobie wrzodowej żołądka i dwunastnicy*. Warszawa: PZWL, s. 60-73.
- (1978) [współautor J. Łazowski, M. Kozioł, A. Kozłowska]. Porównanie pacjentów z chorobą wrzodową z grupami kontrolnymi w badaniach poszczególnymi testami. W: J. Łazowski (red.), *Problemy psychosomatyczne w chorobie wrzodowej żołądka i dwunastnicy*. Warszawa: PZWL, s. 74-100.
- (1978) [współautor J. Łazowski, M. Kozioł, A. Kozłowska]. Wyniki badania współzmienności. W: J. Łazowski (red.), *Problemy psychosomatyczne w chorobie wrzodowej żołądka i dwunastnicy*. Warszawa: PZWL, s. 101-123.
- (1978) [współautor J. Łazowski]. Wpływ kuracji uzdrowiskowej na osobowość pacjentów z chorobą wrzodową. W: J. Łazowski (red.), *Problemy psychosomatyczne w chorobie wrzodowej żołądka i dwunastnicy*. Warszawa: PZWL, s. 124-128.
- (1978) [współautor J. Łazowski]. Omówienie wyników. W: J. Łazowski (red.), *Problemy psychosomatyczne w chorobie wrzodowej żołądka i dwunastnicy*. Warszawa: PZWL, s. 129-136.

- (1978) [współautor J. Łazowski]. Podsumowanie i wnioski. W: J. Łazowski (red.), *Problemy psychosomatyczne w chorobie wrzodowej żołądka i dwunastnicy*. Warszawa: PZWL, s. 137-139.
- (1979) [współautor J. Łazowski]. Próba pomiaru niektórych objawów w chorobie wrzodowej. *Folia Medica Cracoviensa*, 21(4), 510.
- (1980) Psychologiczna analiza doświadczenia mistycznego. W: W. Słomka (red.), *Mistyka w życiu człowieka*. Lublin: RW KUL, s. 93-109.
- (1980) Suicides in Poland. *Crisis*, 2, 111.
- (1980) [współautor B. Pilecka]. Potrzeba agresji a cechy osobowości u osób po próbie samobójczej. *Zdrowie Psychiczne*, 21(1), 84-92.
- (1980) Psychologiczna analiza doświadczenia mistycznego. W: W. Słomka (red.), *Mistyka w życiu człowieka*. Lublin: RW KUL, s. 93-109.
- (1981) [współautor Z. Ryn]. Suicidium initiale. 11 Congres International de la Prevention du Suicide et des Internations en cas de Crise. Paris 6-8 Juillet 1981. Depression et Suicide. Abstract.
- (1981) Dynamics of Depression among suicidal patients. 11 Congres International de la Prevention du Suicide et des Interventions en Cas de Crise. Paris 6-8 Juillet 1981. Depression et Suicide. Abstract.
- (1982) Problemy psychologiczne suicydologii. *Przegląd Lekarski*, 39(11), 721-725.
- (1982) [współautor Z. Ryn]. Teorie zachowania suicydalnego. *Przegląd Lekarski*, 39(11), 741-745.
- (1982) [współautor Z. Ryn]. Main currents in Polish suicidology (Symposium on the occasion of the centenary of investigation into suicide in Kraków). *Przegląd Lekarski*, 39(11), 767-770.
- (1982) [współautor J. Łazowski, B. Pilecka, J. Pasieczny, J. Wiaderny]. Konstrukcja badań własnych. W: J. Łazowski (red.), *Problemy psychosomatyczne w nadciśnieniu tętniczym i chorobie wieńcowej*. Warszawa: PZWL, s. 92-103.
- (1982) [współautor J. Łazowski, B. Pilecka]. Wyniki badań porównawczych. W: J. Łazowski (red.), *Problemy psychosomatyczne w nadciśnieniu tętniczym i chorobie wieńcowej*. Warszawa: PZWL, s. 104-139.
- (1982) [współautor J. Łazowski, B. Pilecka]. Wyniki badania współzmienności. W: J. Łazowski (red.), *Problemy psychosomatyczne w nadciśnieniu tętniczym i chorobie wieńcowej*. Warszawa: PZWL, s. 140-189.
- (1982) [współautor J. Łazowski]. Analiza czynnikowa. W: J. Łazowski (red.), *Problemy psychosomatyczne w nadciśnieniu tętniczym i chorobie wieńcowej*. Warszawa: PZWL, s. 190-208.
- (1982) [współautor J. Łazowski]. Wyniki leczenia uzdrowiskowego w naszych badaniach. W: J. Łazowski (red.), *Problemy psychosomatyczne w nadciśnieniu tętniczym i chorobie wieńcowej*. Warszawa: PZWL, s. 204-208.

- (1982) [współautor J. Łazowski]. Omówienie wyników i podsumowanie. W: J. Łazowski (red.), *Problemy psychosomatyczne w nadciśnieniu tętniczym i chorobie wieńcowej*. Warszawa: PZWL, s. 209-223.
- (1982) [współautor Z. Ryn]. Problemy suicydologii w 100-lecie badań nad samobójstwami w Krakowie (wstęp) *Przegląd Lekarski*, 39(11), 705-707.
- (1982) Uwarunkowania zaburzeń psychosomatycznych. W: A. Gębala. *Wybrane zagadnienia z psychopatologii okresu rozwojowego*. Lublin: Krajowa Agencja Wydawnicza, s. 49-53.
- (1982) [współautor S. Aleksandrowicz, A. Ćwiklicka]. Certain personality traits of patients suffering from various types of leucemia. W: S. Aleksandrowicz, B. Skotnicki. *Leucemia ecology. Ecological Prophylaxis of leucemia*. West Wirginia.
- (1982) [współautor T. Kostrzewa, A. Koziół, K. Mijał, T. Pańków, Z. Wilk]. Samobójstwa usiłowane na terenie miasta Krakowa (prace porównawcze za lata 1982, 1966, 1967 i 1974) *Psychiatria Polska*, 16(3), 167-171.
- (1984) Psychologiczne aspekty objawień Maryjnych. W: *Materiały z Sympozjum*. Warszawa: Wydawnictwo Księży Marianów.
- (1984) [współautor Z. Ryn]. Hauptströme der polnischen Suizidologie. *Suizidprophylaxe – Theorie und Praktik*, 4(11), 229-236.
- (1985) Psychologiczny syndrom uzależnienia do środków odurzających. W: M. Majewski (red.), *Patologia społeczna wśród młodzieży*. Kraków. Powielanie: Inspektorat Towarzystwa Salezjańskiego, s. 22-32.
- (1986) Bóg i człowiek w doświadczeniu religijnym. Interpretacja psychologiczna. W: W. Słomka (red.), *Bóg i człowiek w doświadczeniu religijnym*. Lublin: RW KUL, s. 255-264.
- (1987) Pracowania Psychologiczna. W: *70 lat działalności Szpitala im. J. Babińskiego w Krakowie-Kobierzynie*. Kraków, s. 34-37.
- (1987) Polsko-amerykańskie programy badawcze. W: *70 lat działalności Szpitala im. J. Babińskiego w Krakowie-Kobierzynie*. Kraków, s. 44-45.
- (1988) Dynamics of the self concept change following the suicidal attempt. W: A. Biela, Z. Uchnast (red.), *Problems with the self in psychology. Selected papers presented during the Symposium in Kazimierz. Poland 4-7 May*. Lublin-Bielefeld, s. 123-133.
- (1989) Miłosierdzie w postawie ludzkiej w interpretacji psychologicznej. W: W. Słomka (red.), *Miłosierdzie w postawie ludzkiej*. [Homo meditans]. Lublin: RW KUL, s. 249-254.
- (1989) Refleksje nad godnością człowieka. W: *Słuchaj, módl się, pracuj. Benedyktyni tynieccy*. Poznań: Księgarnia św. Wojciecha, s. 296-307.
- (1990) [współautor P. Oleś]. Struktura czynnikowa wartości akceptowanych przez studentów. *Przegląd Psychologiczny*, 33, 151-163.
- (1991) Syndrom paniki. W: W. Tłokiński (red.), *Lęk. W poszukiwaniu specyficzności*. Warszawa: Arx Regia, s. 54-60.

- (1992) Rozwój psychologii stosowanej. W: A. Biela, Cz. Walesa (red.), *Problemy współczesnej psychologii*. Lublin: Polskie Towarzystwo Psychologiczne. Oddział w Lublinie, s. 19-28.
- (1992) [współautor M. Steuden]. Wartość diagnostyczna testu Łuria-Nebraska. W: A. Januszewski, P. Oleś, T. Witkowski (red.), *Wykłady z psychologii w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim*. Lublin: RW KUL, s. 291-344.
- (1992) (red.). Rozdział IX. Problemy psychologii klinicznej. W: A. Biela, Cz. Walesa (red.), *Problemy współczesnej psychologii*. Lublin: Polskie Towarzystwo Psychologiczne. Oddział w Lublinie, s. 95-496.
- (1993). Lęk charakterologiczny. W: W. Tłokiński (red.), *Lęk. Różnorodność przeżywania*. Warszawa: Arx Regia, s. 35-48.
- (1994) [współautor M. Steuden]. Diagnostyka organicznego uszkodzenia mózgu w świetle wyników uzyskanych w badaniach testami organicznymi i EEG. W: M. Steuden (red.), *Wybrane zagadnienia z neuropsychologii*. Lublin: TN KUL, s. 91-112.
- (1994) Rozwój jest procesem stawania się. Wprowadzenie do problematyki rozwoju osobowości. W: W. Szewczyk (red.), *Jak sobie z tym poradzić*. Tarnów: Biblos, s. 13-26.
- (1995) Motywacja do lęku w koncepcji psychoanalitycznej. W: W. Tłokiński (red.), *Lęk. Zjawisko umotywowane*. Warszawa: Drukarnia Naukowo-Techniczna w Warszawie. Uniwersytet Gdański – ze środków na badania własne, s. 29-32.
- (1996) Czynniki psychologiczne prowadzące do miłości dojrzałej. *Quaestiones Selectae*, 3(4), 75-84.
- (1996) Motywacja prób samobójczych. W: M. Renkielska (red.), *W stronę życia*. Kielce, s. 109-115.
- (1996) Osobowościowe uwarunkowania pytania o sens życia. W: K. Popielski (red.), *Człowiek – wartość – sens*. Lublin: RW KUL, s. 365-370.
- (1996) [współautor K. Głowniak, L. Szewczyk]. Reakcja na placebo jako wskaźnik podatności na sugestie a niektóre cechy osobowości (streszczenie). W: *Radzenie sobie i pomoc innym w zdrowiu i chorobie. XII Ogólnopolskie Sympozjum Medycyny Psychosomatycznej. Kołobrzeg 1996*, Lublin, s. 27-37.
- (1997) Rola uczuć wyższych w życiu człowieka. W: W. Szewczyk, *Świat ludzkich uczuć*. Tarnów: Wydawnictwo Biblos, s. 33-44.
- (1997) Samobójstwo jako wyraz autoagresji. W: P. Oleś (red.), *Wybrane zagadnienia z psychologii osobowości*. [Problemy psychologii klinicznej 4]. Lublin: TN KUL, s. 11-39.
- (1997) Kryzysy psychologiczne i rodzaje kryzysów osobowościowych. W: D. Kubačka-Jasiecka, A. Lipowska-Teutsch (red.), *Oblicza kryzysu psychologicznego i pracy interwencyjnej*. Kraków: Wydawnictwo ALL, s. 31-43.

PROFESSOR ZENOMENA PŁUŻEK
A SCHOLAR, RESEARCHER AND TEACHER

S u m m a r y

Zenomena Płużek was born on 17th April 1926 in Góry Luszowskie, in an intellectual family with profound Catholic and patriotic traditions. Her early adolescence fell on the period of war and occupation. She manifested her interest in philosophical problems already in secondary school. In the years 1947-1951 she studied at the Faculty of the Humanities of Jagiellonian University in Krakow. She was a disciple of the well-known phenomenologist, Professor Roman Ingarden, and under his supervision wrote her master's thesis entitled *Analiza pojęcia intuicji i dedukcji u Kartezjusza* [An Analysis of the Concepts of Intuition and Deduction in Descartes], earning in 1951 the title of the master of philosophical sciences. In 1963, at the same university, she obtained the title of the doctor of the Humanities for her dissertation *Wartość diagnostyczna testów do wykrywania organicznych uszkodzeń mózgu* [The Diagnostic Value of the Tests for Diagnosing Organic Lesions of the Brain], written under the supervision of Prof. Dr. Hab. Maria Susułowska. She obtained habilitation on clinical psychology at the Catholic University of Lublin in 1967 for her work *Wartość diagnostyczna testu MMPI-WISKAD dla diagnozy różnicowej w zakresie nozologii psychiatrycznej* [The Diagnostic Value of the MMPI-WISKAD Test for the Differential Diagnosis in Psychiatric Nosology]. She earned the title of associate professor in 1978, and professor in 1988. She studied abroad in such centres as: University of California in Berkeley; University of North Carolina in Chapel Hill; University Austin in Texas; Institute of Mental Health in Bethesda; Yale University in New Haven (visiting professor); Louvain University in Leuven; University in Nijmegen.

She hold the post of a temporary adviser to WHO. She is a member of many prestige scientific societies at home and abroad (International Association of Suicide Prevention, Finnish Psychiatric Association, Deutsche Gesellschaft für Suicidprevention).

For 25 years she was head of the Chair of Clinical Psychology and Personality at KUL. Her theoretical investigations and empirical research bore fruit, e.g. about 400 master's thesis, 40 doctoral dissertations, 17 reviews of habilitation, 8 reviews of scientific output to earn the title of professor. She is an author or co-author of 7 books and over 80 papers. Her range of research interests is broad and embraces the key issues from clinical psychology and personality as regards the norm and pathology, in various age ranges. The problems which she most often addresses in her works belong to numerous disciplines, e.g. suicidology, neuropsychology, psychosomatics, mental deviations, psychological aspects of mystic and religious experiences, crisis, values, sense of life, and self-concept. Professor Płużek's theoretical interests have been reflected in her Polish and international research programmes which she carried out for many years. One should mention here the Polish-American research on the effectiveness of the rehabilitation of older patients with chronic schizophrenia, dynamism of personality changes in persons with the diagnosis of early schizophrenia, prevention of suicide in adolescents.

Translated by Jan Kłós